

Stellingname van het Hof

I

- 1 Overeenkomstig het verzoek van de Commissie beperkt het Hof zich in dit advies ertoe, de verenigbaarheid met het EEG-Verdrag te onderzoeken van het stelsel van rechterlijke controle dat door het Akkoord zal worden ingevoerd. De andere bepalingen van het Akkoord, met name die betreffende het besluitvormingsproces en de bevoegdheidsverdeling op het gebied van de mededinging, blijven in dit advies buiten beschouwing.
- 2 Het Akkoord zal worden gesloten tussen de Staten die lid zijn van de Europese Vrijhandelsassociatie, enerzijds en de Europese Gemeenschap en haar Lid-Staten anderzijds. Voor de Gemeenschap zal het Akkoord worden gesloten door de Raad, na instemming van het Europees Parlement, op basis van artikel 238 EEG-Verdrag.
- 3 Het Akkoord strekt tot instelling van een Europese Economische Ruimte (hierna ook: EER) die het grondgebied van de Lid-Staten van de Gemeenschap en dat van de EVA-landen omvat. Blijkens de preambule van het Verdrag beogen de Verdragsluitende Partijen de totstandbrenging van een dynamische en homogene Europese Economische Ruimte, gegrondvest op gemeenschappelijke regels en gelijke mededingingsvoorwaarden, waartoe passende middelen voor de tenuitvoerlegging moeten worden voorzien, ook op het gebied van de rechtsbedeling. Volgens artikel 1 van het Akkoord heeft dit tot doel, een gestage en evenwichtige versterking van de economische en handelsbetrekkingen tussen de Verdragsluitende Partijen te bevorderen, onder gelijke mededingingsvoorwaarden en met inachtneming van dezelfde regels.
- 4 De regels die in de betrekkingen tussen de tot de EER behorende Staten van toepassing zijn, betreffen het vrije verkeer van goederen, personen, diensten en kapitaal, alsmede de mededingingsregeling. Deze regels zijn inhoudelijk gelijk aan de overeenkomstige bepalingen van het EEG- en het EGKS-Verdrag en de krachtens deze Verdragen verrichte handelingen. Zoals de Commissie in haar verzoek om advies heeft opgemerkt, is het de wil van de Verdragsluitende Partijen, dat het toekomstige gemeenschapsrecht op de door het Akkoord bestreken gebieden, naar gelang dit recht wordt geschapen, zich ontwikkelt en wijzigt, ook zal gelden in de EER.

II

- 5 Het doel van homogene uitlegging en toepassing van het recht in de EER, zoals nader omschreven in artikel 1 van het Akkoord, zou moeten worden verzekerd door middel van bepalingen die letterlijk identiek zijn met de overeenkomstige bepalingen van het gemeenschapsrecht, en door de inrichting van een stelsel van rechtspraak.
- 6 Bij het Akkoord wordt een rechterlijke instantie opgericht, het Hof van de EER, waaraan een Gerecht van eerste aanleg is verbonden. De bevoegdheid van het Hof van de EER wordt omschreven in artikel 96, lid 1, van het Akkoord. Deze bevoegdheid omvat de beslechting van geschillen tussen de Verdragsluitende Partijen, rechtsvorderingen in het kader van de toezichtprocedure ingesteld tegen de EVA-Statens en, op het gebied van de mededinging, beroepen tegen beslissingen van de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA.
- 7 Het stelsel van rechtspraak omvat voorts de volgende regelingen.
- 8 Artikel 6 van het Akkoord bepaalt, dat de bepalingen van het Akkoord voor hun uitvoering en toepassing moeten worden uitgelegd in overeenstemming met de van vóór de ondertekening van het Akkoord daterende rechtspraak van het Hof van Justitie betreffende de overeenkomstige bepalingen van het EEG-Verdrag, het EGKS-Verdrag en de handelingen van afgeleid gemeenschapsrecht.
- 9 Artikel 104, lid 1, van het Akkoord bepaalt, dat bij de toepassing of uitlegging van de bepalingen van het Akkoord, van de bepalingen van het EEG- en het EGKS-Verdrag, zoals gewijzigd of aangevuld, of van de krachtens genoemde Verdragen verrichte handelingen, het Hof van Justitie, het Hof van de EER, het Gerecht van eerste aanleg van de EG, het Gerecht van eerste aanleg van de EER en de gerechten van de EVA-Statens naar behoren rekening houden met de beginselen voortvloeiend uit de beslissingen van de andere hoven en gerechten, ter verzekering van een zo eenvormig mogelijke uitlegging van het Akkoord.
- 10 Artikel 95 van het Akkoord bepaalt, dat het Hof van de EER bestaat uit acht rechters, waaronder vijf rechters van het Hof van Justitie. De Raad van de EER kan het Hof van de EER desverzocht machtigen kamers van drie of vijf rechters te

vormen. In het Statuut van het Hof van de EER zal een bepaling worden opgenomen betreffende een evenwichtig en passend aantal rechters uit het Hof van Justitie en uit de EVA, waarbij rekening wordt gehouden met de aard van de aanhangig gemaakte gedingen. Artikel 101 bepaalt dat het Gerecht van eerste aanleg van de EER bestaat uit vijf rechters, waarvan drie aangewezen door de EVA-Staten en twee afkomstig uit het Gerecht van eerste aanleg van de EG.

- 11 Protocol 34, waarnaar artikel 104, lid 2, van het Akkoord verwijst, bevat bepalingen op grond waarvan de EVA-Staten hun rechterlijke instanties kunnen machtigen, het Hof van Justitie te verzoeken om een uitspraak over de uitlegging van een bepaling van het Akkoord.
- 12 Ten slotte voorziet een kanttekening bij protocol 34 in een recht van interventie voor de EVA-Staten in bij het Hof van Justitie aanhangige zaken.

III

- 13 Alvorens wordt ingegaan op de vragen die door het verzoek om advies van de Commissie worden opgeworpen, dienen zowel de doelstellingen als de context van het Akkoord te worden vergeleken met die van het gemeenschapsrecht.
- 14 Dat de bepalingen van het Akkoord en de overeenkomstige gemeenschapsbepalingen in gelijke bewoordingen zijn gesteld, betekent niet noodzakelijkerwijs, dat zij op dezelfde wijze moeten worden uitgelegd. Een internationaal verdrag moet immers niet enkel worden uitgelegd aan de hand van de bewoordingen waarin het is gesteld, doch ook in het licht van de doelstellingen ervan. Artikel 31 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, van 23 mei 1969, bepaalt dienaangaande, dat een verdrag te goeder trouw moet worden uitgelegd overeenkomstig de gewone betekenis van de termen van het verdrag in hun context en in het licht van voorwerp en doel van het verdrag.
- 15 Vergelijkt men de doelstellingen van de bepalingen van het Akkoord met die van het gemeenschapsrecht, dan moet men vaststellen dat het Akkoord de toepassing beoogt van een stelsel van vrijhandel en mededinging in de economische en handelsbetrekkingen tussen de Verdragsluitende Partijen.

- 16 Wat daarentegen de Gemeenschap betreft, heeft het stelsel van vrijhandel en mededinging, dat het Akkoord beoogt uit te breiden tot het gehele grondgebied van de Verdragsluitende Partijen, zich ontwikkeld en ingevoegd in de communautaire rechtsorde, waarvan de doelstellingen verder reiken dan die welke met het Akkoord worden nagestreefd.
- 17 Blijkens de artikelen 2, 8 A en 102 A EEG-Verdrag, beoogt de Gemeenschap een economische integratie te bereiken die resulteert in de totstandbrenging van een interne markt en een economische en monetaire unie. Artikel 1 van de Europese Akte preciseert voorts, dat die gemeenschapsverdragen tot doel hebben, er gezamenlijk toe bij te dragen dat de Europese Unie concrete vorderingen maakt.
- 18 Uit het voorgaande volgt, dat de bepalingen van het EEG-Verdrag die het vrije verkeer en de mededinging regelen, geenszins een doel op zichzelf vertegenwoordigen, doch slechts middelen zijn ter verwezenlijking van die doelstellingen.
- 19 Ook de context waarin de doelstelling van het Akkoord moet worden gezien, verschilt van die waarin de communautaire doelstellingen hun plaats vinden.
- 20 De EER moet immers worden verwezenlijkt op basis van een internationaal verdrag dat in wezen slechts rechten en verplichtingen tussen de Verdragsluitende Partijen in het leven roept, doch niet voorziet in enige overdracht van soevereine rechten aan de bij het Akkoord ingestelde intergouvernementele organen.
- 21 Het EEG-Verdrag daarentegen, hoewel gesloten in de vorm van een internationaal akkoord, vormt niettemin het constitutionele handvest van een rechtsgemeenschap. Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie is door de gemeenschapsverdragen een nieuwe rechtsorde tot stand gebracht, ten bate waarvan de Staten hun soevereine rechten op steeds breder terrein hebben begrensd en waarvan niet slechts de Lid-Staten, maar ook hun onderdanen de rechtssubjecten zijn (zie met name het arrest van 5 februari 1963, zaak 26/62, Van Gend. & Loos, Jurispr. 1963, blz. 1). De wezenlijke kenmerken van die communautaire rechtsorde bestaan, in het bijzonder, in het primaat ervan ten opzichte van het recht van de Lid-Staten en in de rechtstreekse werking van een gehele reeks op de Lid-Staten zelf en op hun rechtssubjecten toepasselijke bepalingen.

- 22 Uit een en ander volgt, dat de homogeniteit van de rechtsregels in de gehele EER niet wordt gewaarborgd door het feit dat de bepalingen van het gemeenschapsrecht naar hun inhoud of formulering identiek zijn met de overeenkomstige bepalingen van het Akkoord.
- 23 Mitsdien moet worden onderzocht of het Akkoord andere middelen biedt om die homogeniteit te waarborgen.
- 24 Artikel 6 bevat daartoe de bepaling, dat de regels van het Akkoord moeten worden uitgelegd in overeenstemming met de rechtspraak van het Hof van Justitie betreffende de overeenkomstige regels van het gemeenschapsrecht.
- 25 Deze uitleggingsregeling maakt het evenwel niet mogelijk de gewenste rechtseenheid te verzekeren, en dit om twee redenen.
- 26 In de eerste plaats heeft dat artikel slechts betrekking op de rechtspraak van het Hof van Justitie van vóór de dag van ondertekening van het Akkoord. Aangezien die rechtspraak zich verder zal ontwikkelen, zal het moeilijk zijn de nieuwe rechtspraak van de oude en dus het verleden van de toekomst te onderscheiden.
- 27 In de tweede plaats, hoewel in artikel 6 van het Akkoord niet duidelijk wordt gepreciseerd, of deze bepaling voor de gehele rechtspraak van het Hof geldt, en met name voor de rechtspraak betreffende de rechtstreekse werking en de voorrang van het gemeenschapsrecht, blijkt uit protocol 35 bij het Akkoord, dat de Verdragsluitende Partijen, zonder de ingevolge die rechtspraak dwingende beginselen van rechtstreekse werking en voorrang te erkennen, zich enkel verbinden in hun rechtsorde een wettelijke bepaling op te nemen waarbij aan de bepalingen van het Akkoord voorrang boven ermee strijdige wettelijke bepalingen wordt toegekend.
- 28 Hieruit volgt dat de door artikel 6 van het Akkoord voorgeschreven eerbiediging van de rechtspraak van het Hof van Justitie zich niet uitstrekt tot wezenlijke elementen van die rechtspraak die onverenigbaar zijn met de kenmerken van het Ak-

koord. Bijgevolg kan artikel 6 als zodanig niet waarborgen, dat de doelstelling van rechtseenheid in de gehele EER wordt verwezenlijkt; noch voor het verleden noch voor de toekomst.

- 29 Uit het voorgaande volgt, dat de doelstelling van eenheid in de uitlegging en toepassing van het recht in de EER botst met de bestaande verschillen tussen de doelstellingen en de context van het Akkoord enerzijds en die van het gemeenschapsrecht anderzijds.

IV

- 30 Gelet op de zojuist aangetoonde tegenstrijdigheid, dient te worden onderzocht of het beoogde stelsel van rechtspraak afbreuk kan doen aan de autonomie van de communautaire rechtsorde bij de verwezenlijking van de eigen doelstellingen van deze rechtsorde.
- 31 Hierbij zal eerst worden ingegaan op de uitlegging van de term Verdragsluitende Partij, waartoe het Hof van de EER bij de uitoefening van zijn bevoegdheden zal moeten overgaan, en vervolgens op de invloed van zijn rechtspraak op de uitlegging van het gemeenschapsrecht.
- 32 Met betrekking tot het eerste punt moet eraan worden herinnerd, dat het Hof van de EER ingevolge artikel 96, lid 1, sub a, van het Akkoord bevoegd is ten aanzien van de beslechting van geschillen tussen de Verdragsluitende Partijen, en dat volgens artikel 117, lid 1, van het Akkoord dergelijke geschillen aan het Hof van de EER kunnen worden voorgelegd door de Gemengde Commissie van de EER of door elke Verdragsluitende Partij.
- 33 Artikel 2, sub c, van het Akkoord omschrijft het begrip Verdragsluitende Partij. Wat de Gemeenschap en haar Lid-Staten betreft, ziet die term, naar gelang van het geval, op de Gemeenschap en haar Lid-Staten, op de Gemeenschap of op de Lid-Staten. Welke van die drie mogelijkheden wordt gekozen, hangt af van de van geval tot geval relevante bepalingen van het Akkoord en van de respectieve bevoegdheden van de Gemeenschap en de Lid-Staten, zoals voortvloeiend uit het EEG- en het EGKS-Verdrag.

- 34 Wanneer het Hof van de EER heeft kennis te nemen van een geschil over de uitlegging of toepassing van een of meer bepalingen van het Akkoord, kan het dus gebeuren dat het het begrip „Verdragsluitende Partij” in de zin van artikel 2, sub c, van het Akkoord zal moeten uitleggen om te bepalen of, in de zin van de bepaling die onderwerp van geschil vormt, de term „Verdragsluitende Partij” ziet op de Gemeenschap, de Gemeenschap en haar Lid-Staten of op de Lid-Staten alleen. Het Hof van de EER zal zich aldus moeten uitspreken over de respectieve bevoegdheden van de Gemeenschap en haar Lid-Staten met betrekking tot materies die door de bepalingen van het Akkoord worden beheerst.
- 35 Dit betekent, dat de ingevolge de artikelen 2, sub c, 96, lid 1, sub a, en 117, lid 1, van het Akkoord aan het Hof van de EER toegekende bevoegdheid inbreuk kan maken op de in de Verdragen omschreven bevoegdheidsregeling en, bijgevolg, op de autonomie van het communautaire rechtstelsel waarvan het Hof van Justitie ingevolge artikel 164 EEG-Verdrag de eerbiediging verzekert. Deze uitsluitende bevoegdheid van het Hof van Justitie wordt bevestigd door artikel 219 EEG-Verdrag, volgens hetwelk de Lid-Staten zich verbinden, een geschil betreffende de uitlegging of toepassing van dit Verdrag niet op andere wijze te doen beslechten dan in dit Verdrag is voorgeschreven. Artikel 87 EGKS-Verdrag bevat een bepaling in dezelfde zin.
- 36 Toekenning van die bevoegdheid aan het Hof van de EER is derhalve onverenigbaar met het gemeenschapsrecht.
- 37 Met betrekking tot het tweede punt moet vooraf worden opgemerkt, dat volgens de procedure van artikel 228 EEG-Verdrag gesloten internationale akkoorden voor de instellingen en de Lid-Staten van de Gemeenschap bindend zijn, en dat volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie de bepalingen van die akkoorden en de door hun organen verrichte handelingen vanaf het moment van hun inwerkingtreding deel uitmaken van de communautaire rechtsorde.
- 38 Daarbij moet worden gepreciseerd, dat een dergelijk akkoord een door een instelling van de Gemeenschap verrichte handeling is in de zin van artikel 177, eerste alinea, sub b, EEG-Verdrag, en dat het Hof derhalve bevoegd is, bij wege van prejudiciële beslissing uitspraak te doen over de uitlegging ervan. Het is eveneens bevoegd zich over dat akkoord uit te spreken wanneer de Lid-Staten van de Gemeenschap de krachtens het akkoord op hen rustende verplichtingen niet nakomen.

- 39 Wanneer nu een internationaal akkoord voorziet in een eigen stelsel van rechtspraak, met inbegrip van een Hof dat bevoegd is geschillen tussen de Verdragsluitende Partijen te beslechten en, bijgevolg, de bepalingen van het akkoord uit te leggen, zijn de beslissingen van dat Hof bindend voor de instellingen van de Gemeenschap, daaronder begrepen het Hof van Justitie. Die beslissingen zijn ook bindend voor het Hof van Justitie wanneer dit bij wege van prejudiciële beslissing dan wel in het kader van een rechtstreeks beroep uitspraak moet doen over de uitlegging van het internationale akkoord, in zoverre dit deel uitmaakt van de communautaire rechtsorde.
- 40 Een internationaal akkoord dat een dergelijk stelsel van rechtspraak behelst, is in beginsel verenigbaar met het gemeenschapsrecht. De bevoegdheid van de Gemeenschap op het gebied van de internationale betrekkingen en haar bekwaamheid om internationale akkoorden te sluiten, impliceren noodzakelijkerwijs dat het haar vrijstaat zich te onderwerpen aan de beslissingen van een bij dergelijke akkoorden ingestelde of aangewezen rechterlijke instantie over de uitlegging en toepassing van de bepalingen ervan.
- 41 Het onderwerpelijke Akkoord neemt evenwel een wezenlijk deel over van de regels — inclusief die van het afgeleide recht — die de economische en handelsbetrekkingen binnen de Gemeenschap beheersen en die voor het merendeel fundamentele bepalingen van de communautaire rechtsorde vormen.
- 42 Door dit Akkoord wordt aldus in de communautaire rechtsorde een omvangrijk geheel van rechtsregels ingevoegd, dat naast een groep van gelijkkluidende gemeenschapsregels komt te staan.
- 43 In de preambule en in artikel 1 van het Akkoord hebben de Verdragsluitende Partijen bovendien uitdrukking gegeven aan hun wil, een eenvormige toepassing van de bepalingen van het Akkoord op hun gehele grondgebied te verzekeren. Het daarmee beoogde doel van eenvormige toepassing en van gelijkheid van mededingingsvoorwaarden, dat weerspiegeld wordt in de artikelen 6 en 104, lid 1, van het Akkoord, ziet noodzakelijkerwijze op de uitlegging van zowel de bepalingen van het Akkoord als de overeenkomstige bepalingen van het gemeenschapsrecht.

44 Hoewel het Hof van de EER ingevolge artikel 6 van het Akkoord verplicht is, de bepalingen van het Akkoord uit te leggen in het licht van de relevante rechtspraak van het Hof van Justitie van vóór de dag van ondertekening van het Akkoord, is het Hof van de EEG daartoe niet verplicht wanneer het gaat om beslissingen die het Hof van Justitie na dat tijdstip zal geven.

45 De doelstelling van het Akkoord, erin bestaande de rechtseenheid in de gehele EER te verzekeren, is bijgevolg niet slechts bepalend voor de uitlegging van de regels van dat Akkoord zelf, maar ook van die van de overeenkomstige regels van het gemeenschapsrecht.

46 Hieruit volgt dat het stelsel van rechtspraak waarin het Akkoord voorziet, doordat het de toekomstige uitlegging van de gemeenschapsregels betreffende het vrije verkeer en de mededinging in een bepaalde richting stuurt, inbreuk maakt op artikel 164 EEG-Verdrag en, meer in het algemeen, de grondslagen van de Gemeenschap aantast.

V

47 Het gevaar dat het stelsel van rechtspraak van het Akkoord voor de autonomie van de communautaire rechtsorde oplevert, wordt geenszins kleiner door het bepaalde in de artikelen 95 en 101 ervan, die een organische band tussen het Hof van de EER en het Hof van Justitie tot stand beogen te brengen in die zin, dat rechters van het Hof van Justitie zitting hebben in het Hof van de EER en in de kamers daarvan en rechters van het Gerecht van eerste aanleg van de EG in het Gerecht van eerste aanleg van de EER.

48 Het valt integendeel te vrezen, dat de algemene problemen die het door het Akkoord beoogde stelsel van rechtspraak meebrengt, door de toepassing van die bepalingen nog ernstiger zullen worden.

49 Er zij aan herinnerd, dat het Hof van de EER de goede werking moet verzekeren van een stelsel van vrijhandel en mededinging in het kader van een internationaal verdrag dat enkel verplichtingen tussen de Verdragsluitende Partijen schept.

- 50 Het Hof van Justitie daarentegen heeft tot taak de eerbiediging van een bijzondere rechtsorde te verzekeren en bij te dragen aan de ontwikkeling hiervan met het oog op de met name in de artikelen 2, 8 A en 102 A EEG-Verdrag vermelde doelstellingen en ter verwezenlijking van een Europese Unie tussen de Lid-Staten, zoals blijkt uit de plechtige verklaring van Stuttgart van 19 juni 1983 (punt 2.5), waarnaar wordt verwezen in de eerste alinea van de preambule van de Europese Akte. In dat kader zijn vrijhandel en mededinging slechts middelen ter bereiking van die doelen.
- 51 Al naar gelang zij zitting hebben in het Hof van Justitie dan wel in het Hof van de EER, zullen de rechters van het Hof van Justitie die tevens lid zijn van het Hof van de EER, dus dezelfde bepalingen moeten toepassen en uitleggen, maar met een andere benadering en met gebruikmaking van andere methoden en begrippen, ten einde rekening te houden met de aard en de specifieke doelstellingen van elk van beide verdragen.
- 52 In die omstandigheden zal het voor die rechters zeer moeilijk zo niet onmogelijk zijn om, wanneer zij in het Hof van Justitie zetelen, met volledige onafhankelijkheid van geest problemen te onderzoeken waarover zij in het kader van het Hof van de EER reeds hebben geoordeeld.
- 53 Daar het stelsel van rechtspraak van het Akkoord hoe dan ook onverenigbaar is met het EEG-Verdrag, is het evenwel niet nodig nader op dit punt in te gaan, evenmin als op de vraag of dat stelsel geen aanleiding moet geven tot ernstig voorbehoud in verband met het vertrouwen dat de justitiabelen mogen hebben in het vermogen van het Hof om zijn taak in volledige onafhankelijkheid te vervullen.

VI

- 54 Onderzocht moet worden of de regeling waarin artikel 104, lid 2, van het Akkoord voorziet voor de uitlegging van de bepalingen van dit Akkoord, verenigbaar is met het gemeenschapsrecht.
- 55 Ingevolge artikel 104, lid 2, van het Akkoord worden de bepalingen over de bevoegdheid van een EVA-Staat om zijn rechterlijke instanties te machtigen het Hof van Justitie te verzoeken om een uitspraak over de uitlegging van het Akkoord, neergelegd in protocol 34.

- 56 Wanneer er — aldus artikel 1 van dat protocol — in een bij een gerecht van een EVA-Staat aanhangige zaak een vraag rijst over de uitlegging van bepalingen van het Akkoord die inhoudelijk identiek zijn met bepalingen van de gemeenschapsverdragen, kan dat gerecht, indien het dat noodzakelijk oordeelt, het Hof van Justitie vragen zich over die vraag uit te laten.
- 57 Artikel 2 van protocol 34 bepaalt, dat een EVA-Staat die van dat protocol gebruik wil maken, de depositaris van het Akkoord en het Hof van Justitie ervan in kennis stelt, in hoeverre en volgens welke modaliteiten het protocol op zijn gerechten van toepassing is.
- 58 Kenmerkend voor deze procedure is dus, dat het de EVA-Staten vrijstaat hun gerechten al dan niet te machtigen om vragen aan het Hof voor te leggen, en dat er geen enkele verplichting bestaat voor de gerechten van die Staten, die in laatste instantie beslissen. Bovendien is geenszins gewaarborgd dat de antwoorden die het Hof zou geven, bindend zijn voor de gerechten die zich tot het Hof van Justitie hebben gewend. Deze procedure is fundamenteel anders dan die welke in artikel 177 is neergelegd.
- 59 Het is juist, dat geen enkele bepaling van het EEG-Verdrag zich ertegen verzet, dat het Hof van Justitie bij een internationaal akkoord de bevoegdheid wordt verleend de bepalingen van dat akkoord uit te leggen met het oog op de toepassing ervan in derde staten.
- 60 Evenmin valt in principe iets in te brengen tegen het feit, dat de EVA-Staten de vrijheid is gelaten om hun gerechten al dan niet te machtigen vragen aan het Hof voor te leggen, noch tegen het feit dat sommige van die gerechten niet verplicht zijn zich tot het Hof van Justitie te wenden.
- 61 Het is echter onaanvaardbaar, dat de antwoorden die het Hof van Justitie aan de gerechten van de EVA-Staten geeft, louter een advieskarakter zouden hebben en niet bindend zouden zijn. Een dergelijke situatie zou in strijd zijn met de aard van de rol van het Hof van Justitie, zoals die in het EEG-Verdrag vorm heeft gekregen, namelijk die van een rechterlijke instantie waarvan de arresten bindende kracht hebben. Zelfs in het zeer bijzondere geval van artikel 228 heeft het advies van het Hof van Justitie de in dat artikel gepreciseerde bindende werking.

- 62 Verder moet worden opgemerkt, dat met de uitlegging van het Akkoord, die het Hof van Justitie naar aanleiding van vragen van de gerechten van de EVA-Staten geeft, ook rekening moet worden gehouden door de rechterlijke instanties van de Lid-Staten van de Gemeenschap, wanneer deze zich over de toepassing van het Akkoord moeten uitspreken. Het feit dat die antwoorden niet bindend zijn voor de gerechten van de EVA-Staten, kan echter leiden tot onzekerheid omtrent hun rechtskracht voor de rechterlijke instanties van de Lid-Staten van de Gemeenschap.
- 63 Bovendien valt niet uit te sluiten, dat de rechterlijke instanties van de Lid-Staten gaan denken dat de onverbindendheid van de door het Hof van Justitie krachtens protocol 34 gegeven uitleggingen ook geldt voor de arresten die het op grond van artikel 177 EEG-Verdrag wijst.
- 64 In zoverre tast de onderwerpelijke regeling de rechtszekerheid aan die onmisbaar is voor de goede werking van de prejudiciële procedure.
- 65 Uit het voorgaande volgt, dat artikel 104, lid 2, van het Akkoord alsook protocol 34 onverenigbaar zijn met het gemeenschapsrecht, voor zover zij niet de garantie bieden dat de antwoorden die het Hof van Justitie eventueel krachtens dat protocol moet geven, bindend zijn.

VII

- 66 Vervolgens moet worden ingegaan op het recht van interventie van de EVA-Staten in bij het Hof van Justitie aanhangige zaken. Volgens een kanttekening bij protocol 34 moeten de artikelen 20 en 37 van het protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie worden gewijzigd om dat recht van interventie mogelijk te maken.
- 67 Volstaan kan worden met erop te wijzen, dat die twee artikelen deel uitmaken van titel III van het protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie en dat

volgens artikel 188, tweede alinea, EEG-Verdrag de Raad, op verzoek van het Hof van Justitie en na raadpleging van de Commissie en het Europees Parlement, met eenparigheid van stemmen de bepalingen van die titel kan wijzigen.

- 68 Toekenning aan de EVA-Statens van een recht van interventie in bij het Hof van Justitie aanhangige zaken vereist dus geen wijziging van het EEG-Verdrag in de zin van artikel 236 hiervan.

VIII

- 69 Met haar laatste vraag wenst de Commissie te vernemen, of artikel 238 EEG-Verdrag, dat betrekking heeft op de sluiting door de Gemeenschap van associatie-akkoorden met een derde staat, een staten-unie of een internationale organisatie, de invoering van een stelsel van rechtspraak als waarin het Akkoord voorziet, toelaat. De Commissie merkte daarbij op, dat indien het advies van het Hof negatief zou uitvallen, die bepaling gewijzigd zou kunnen worden om de invoering van een dergelijk stelsel mogelijk te maken.
- 70 Zoals reeds opgemerkt onder punt 40, is een internationaal akkoord dat voorziet in een stelsel van rechtspraak met een Hof dat bevoegd is de bepalingen van dat akkoord uit te leggen, in beginsel niet onverenigbaar met het gemeenschapsrecht en kan het derhalve zijn rechtsgrondslag vinden in artikel 238 EEG-Verdrag.
- 71 Artikel 238 EEG-Verdrag kan evenwel niet de basis vormen voor de invoering van een stelsel van rechtspraak dat inbreuk maakt op artikel 164 van het Verdrag en dat, meer in het algemeen, de grondslagen van de Gemeenschap aantast.

72 Om dezelfde redenen kan een wijziging van die bepaling in de door de Commissie bedoelde zin de onverenigbaarheid van het door het Akkoord beoogde stelsel van rechtspraak met het gemeenschapsrecht niet opheffen.

Derhalve brengt

HET HOF VAN JUSTITIE

het navolgende advies uit:

Het stelsel van rechterlijke controle, dat door het Akkoord zal worden ingevoerd, is onverenigbaar met het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap.

Due	Slynn	Joliet
president	kamerpresident	kamerpresident
Schockweiler	Grévisse	Kapteyn
kamerpresident	kamerpresident	kamerpresident
Mancini	Kakouris	Moitinho de Almeida
rechter	rechter	rechter
Rodríguez Iglesias		Díez de Velasco
rechter		rechter
Zuleeg		Murray
rechter		rechter

Te Luxemburg, op 14 december 1991.

De griffier

J.-G. Giraud